

Institutionen för Ekonomi
Examensarbete i Handelsrätt
Vårterminen 2004

Penningtvätt

– en översikt av den svenska situationen

Författare:
Kim Clarentius
Jeanette Magnusson

Handledare:
Pontus Sjöström

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	4
FÖRORD	6
FÖRKORTNINGAR	7
1 INLEDNING	8
1.1 PRESENTATION AV ÄMNET	8
1.2 SYFTE	8
1.3 AVGRÄNSNINGAR	9
1.4 METOD	9
1.5 DISPOSITION	9
2 PENNINGTVÄTT	10
2.1 BEGREPPET PENNINGTVÄTT	10
2.2 SITUATIONEN I SVERIGE	11
3 HUR PENNINGTVÄTT GÅR TILL	14
3.1 TRE STEG FÖR PENNINGTVÄTTAREN	14
3.1.1 Placering	14
3.1.2 Skiktning	15
3.1.3 Integrering	15
3.2 PENNINGTVÄTTSMETODER	15
3.2.1 Banker	16
3.2.2 Växlingskontor	16
3.2.3 Smuggling	17
3.2.4 "Smurfing"	18
3.2.5 Inköp av företag	18
3.2.6 Spelverksamhet	18
4 ORGANISATIONER SOM BEKÄMPAR PENNINGTVÄTT	20
4.1 FATF	20
4.2 FINANSPOLISEN	21
4.3 EG-DIREKTIVET MOT PENNINGTVÄTT	22
5 LAG (1993:768) OM ÅTGÄRDER MOT PENNINGTVÄTT	23
6 PENNINGHÄLERI OCH PENNINGHÄLERIFÖRSEELSE	28
6.1 PENNINGHÄLERI	28
6.2 PENNINGHÄLERIFÖRSEELSE	30
7 NYTT LAGFÖRSLAG – SKÄRPSTA REGLER MOT PENNINGTVÄTT	32
7.1 2001 ÅRS EG-DIREKTIV MOT PENNINGTVÄTT	32
7.2 ÄNDRINGAR I SVENSK LAG	33

8 RÄTTSFALL	36
8.1 RÄTTSFALL OM PENNINGTVÄTTÅTGÄRD	36
8.2 RÄTTSFALL OM PENNINGHÄLERI OCH PENNINGHÄLERIFÖRSEELSE.....	37
9 AVSLUTNING	40
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	42
BILAGOR	44

Sammanfattning

I bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten är kampen mot penningtvätt viktig. Genom att komma till rätta med penningtvätt kan man även komma till rätta med den organiserade brottsligheten.

Med begreppet penningtvätt brukar man mena åtgärder i syfte att dölja eller omsätta pengar eller andra tillgångar från brottslig verksamhet. Penningtvätt har sitt ursprung i 20-talets USA. Då startade maffian rörelser med tvättautomater där kunder betalade kontant och i denna rörelse kunde de blanda sina svart pengar med de legalt intjänade.

I dagens Sverige omsätter penningtvätten uppemot 100 miljarder kronor. Penningtvättsanmälningarna ökar stadigt och under förra året uppgick de till cirka 9800.

Det finns många olika metoder för att tvätta pengar. De metoder som är de mest succéartade är givetvis de som är relativt okända för myndigheterna. Metoderna varierar alltifrån att köpa och återförsälja dyrbara föremål som bilar eller båtar till att överlåta pengar genom en mängd olika kanaler, till exempel finansiella bolag, skalbolag och banker. Bortsett från vilken metod som används kan man oftast dela in genomförandet i tre olika faser; placering, skiktning och integrering.

I Sverige arbetar Finanspolisen med bekämpandet av penningtvätt. Deras uppgift är bland annat att samla in, bearbeta och analysera information för att på ett tidigt stadium uppmärksamma brott eller förberedelse till brott. Bekämpningen av penningtvätten på det internationella planet står FATF för. Sverige är till och med juni 2004 ordförandeland i denna organisation.

På grund av att det under de senaste åren har uppmärksammats att de som bedriver penningtvätt i allt större utsträckning går över till att utnyttja företag som finns utanför den finansiella sektorn, har ett nytt lagförslag utarbetats. Detta lagförslag, som väntas träda i kraft den 1 januari 2005, kräver bland annat att även advokater, fastighetsmäklare och juvelerare skall anmäla vid misstanke om penningtvätt.

Vårt syfte med uppsatsen var att förklara begreppet penningtvätt och beskriva gällande rätt, samt att utifrån studiet av rättsfall se om lagen är tillräcklig på området eller om det behövs en lagändring.

Det finns i Sverige väldigt få dömda för penninghäleri. Eftersom vi endast fann ett fall från HovR:n och ett fall från HD angående penninghälerireglerna, kunde vi självfallet inte dra någon slutsats. Men utifrån de fall vi analyserade kunde vi inte se att det skulle behövas en lagändring.

Vi ansåg dock att den kommande lagändringen i PTL är nödvändig för att kunna bekämpa penningtvätten.

Förord

Under arbetet med denna uppsats har vi haft möjligheten att fördjupa oss inom ett intressant ämne, nämligen penningtvätt. Då ämnet är aktuellt med bland annat ett nytt lagförslag och då det inte finns mycket skrivet om penningtvätt i Sverige fann vi det intressant att behandla.

Vi vill tacka de personer som på olika sätt hjälpt oss med vårt arbete. Ett särskilt tack vill vi rikta till vår handledare Pontus Sjöström som stöttat och hjälpt oss med material, synpunkter och trevliga möten under arbetets gång. Vi vill även tacka Nils-Gunnar Danielsson på Finanspolisen som också hjälpt oss med material till vår uppsats.

Kristianstad, maj 2004

Kim Clarentius och Jeanette Magnusson

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
Ds	Departementserien
EEG	Europeiska ekonomiska gemenskapen
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskapen
ESA	EFTA Surveillance Authority
EU	Europeiska unionen
FATF	Financial Action Task Force on money laundering
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
PTL	Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt
SOU	Statens offentliga utredningar
TR	Tingsrätten

1 Inledning

1.1 Presentation av ämnet

Penningtvätt är något som uppmärksammas en del den senaste tiden. Att tvätta pengar är ett väsentligt inslag i den brottsliga verksamheten. Penningtvätt anses vara en av de viktigaste företeelserna inom den grova och internationella brottsligheten. Det handlar om brottslighet som begås yrkesmässigt och i stor skala och vars motiv är att tjäna pengar.

Med begreppet brukar man allmänt mena: ”åtgärder som vidtas i syfte att dölja eller omsätta vinning av brottslig verksamhet och som får till följd att s.k. svarta pengar flyter in i den legala ekonomin”¹. Denna form av ekonomisk brottslighet omsätter varje år mycket stora summor. Finanspolisen beräknar att i Sverige är omsättningen upp emot 100 miljarder kronor per år. Antalet penningtvättsanmälningar ökar stadigt. Förra året rapporterades cirka 9800 fall, vilket innebär en ökning med 25 procent mot år 2002.² Nästa år lär anmälningarna öka ännu mer, då enligt ett lagförslag även bland annat juvelerare, fastighetsmäklare och advokater skall anmäla misstänkt penningtvätt. Då anmälningsskyldigheten kommer att utvidgas anser vi att det finns ett behov av att belysa vad penningtvätt är samt olika metoder för att få in svarta medel i den legala ekonomin.

Penningtvättslagen och framförallt brottsbalkens bestämmelser om penningtvätt är relativt nya lagar. I brottsbalkens häleriavdelning finns sedan den 1 juli 1999 ett särskilt brott för penningtvätt, nämligen penninghäleri. Då lagen är tämligen ny har vi ställt oss frågan om lagen är tillräcklig för att bekämpa detta brott eller om det behövs en lagändring på området.

1.2 Syfte

Det huvudsakliga syftet med uppsatsen är att förklara begreppet penningtvätt och beskriva gällande rätt, samt att utifrån studiet av rättsfall se om lagen är tillräcklig på området eller om det behövs en lagändring.

---

¹ Leijonhufvud, M, Wennberg, S, Brotts och straff i affärlivet, Uppsala 2000, s. 130

² Årsrapport 2003, Finanspolisen, s. 1

1.3 Avgränsningar

Penningtvätt är något som inte bara sker inom landet utan oftast över gränserna. Exempel på detta kan vara då pengar flyttas mellan olika banker i olika länder med syftet att dölja dess ursprung. Trots detta avser vi att endast behandla nationell rätt. Vidare kommer vi inte att beskriva penningtvätt utifrån en särskild bransch utan vi avser att göra en översiktlig beskrivning av ämnet.

1.4 Metod

För att kunna uppfylla vårt syfte har vi valt att utgå från tre rättsfall beträffande ämnet penningtvätt. Vi kommer att titta på vad som hänt i de specifika fallen, vad lagen säger samt analysera domsluten. Utifrån detta avser vi sedan att undersöka om lagen räcker till, eller om det behövs en lagändring. Utöver rättsfall kommer vi även att använda oss av övriga sedvanliga juridiska källor såsom lagtexter, förarbeten och doktrin, men även diverse artiklar från juridiska tidskrifter för att beskriva begreppet.

1.5 Disposition

Vi kommer att inleda uppsatsen med att beskriva vad penningtvätt är samt beskriva olika metoder som finns för att förvandla svarta pengar till vita. Därefter behandlas gällande rätt på området vilket sedan följs av en kort redogörelse för de ändringar i penningtvättsdirektivet som EU beslutat om år 2001, vilket ligger till grund för den kommande svenska lagändringen. Även denna lagändring kommer att behandlas. Därefter tar vi upp tre rättsfall angående penningtvätt. I det avslutande kapitlet tar vi upp det syfte som vi har haft under arbetets gång.

2 Penningtvätt

2.1 Begreppet penningtvätt

Penningtvätt inbegriper olika typer av förfaranden, vilket innebär att olagligt förvärvade eller ”smutsiga” pengar placeras i ett finansiellt system som byter ut (tvättar) dessa mot instrument eller tillgångar som ger sken av att vara lagliga/rena.³ Det avses alltså åtgärder i syfte att dölja eller omsätta pengar eller andra tillgångar från brottslig verksamhet. Personer som begår brott har oftast ett behov av att dölja ursprunget av sina pengar så att de på ett effektivt sätt kan smälta in i det vanliga ekonomiska systemet. Detta är utgångspunkten och grundtesen i all form av penningtvätt.

Det finns en mängd olika metoder som kan användas för att tvätta pengar. Tvättningen sker oftast i olika steg.⁴ För att försvåra myndigheternas uppspårande av pengar som åtkommit på ett brottsligt sätt kan pengarna till exempel flyttas mellan olika banker, bankkonton och länder.⁵

Begreppet penningtvätt (”money-washing” eller ”money-laundering”) anses härstamma från USA och 20-talets maffiaverksamhet. Den amerikanska maffian investerade då stora summor i tvättautomater, som började bli allmänt förekommande, och kunderna betalade kontant för att utnyttja dem. Maffian kunde på så sätt sätta in delar av vinsterna från olika kriminella handlingar i dessa affärsrörelser och blandade alltså de svarta pengarna med den legitima rörelsens vita intäkter.⁶ I myndigheternas ögon skulle alltså pengarna se ut som ärligt intjänade pengar.

Enligt EG:s penningtvättsdirektiv ges följande definition av vad som menas med att ”tvätta” pengar:

”[...] följande förfarande när de sker uppsåtligen:

- Omvandling eller överföring av egendom i vetskap om att egendomen härrör från brott eller från medverkan till brott och i syfte att hemlighålla eller dölja egendomens olagliga ursprung, eller för att hjälpa någon som är delaktig i sådan verksamhet att undandra sig de rättsliga följderna av sitt handlande.

---

³ Örnemark Hansen, H, Penningtvätt – Ett urvattnat begrepp, Stockholm 1998, s. 12

⁴ Se nedan kap. 3

⁵ Bökmark, J, Lundquist, U, Strandman, U, Walberg, M, Kreditmarknadsbolag – Kommentar till lagen om kreditmarknadsbolag och lagen om åtgärder mot penningtvätt, Stockholm 1994, s. 81

⁶ Örnemark Hansen, a.a. s. 14

- Hemlighållande eller döljande av en viss egendoms rätta beskaffenhet eller ursprung, av dess belägenhet, av förfogandet över den, av dess förflyttning, av de rättigheter som är knutna till den, eller av äganderätten till den, i vetskap om att egendomen härrör från brott eller från medverkan till brott.
- Förvärv, innehav eller brukande av egendom i vetskap om, vid tiden för mottagandet, att egendomen härrörde från brott eller från medverkan till brott.
- Medverkan till, överenskommelse att utföra, försök och medhjälp till, främjande och underlättande av, samt rådgivning för utförande av någon av de gärningar som sägs i föregående strecksatser.

Direktivet är ett minidirektiv, vilket innebär att varje enskilt land kan fastställa strängare regler.⁷ Detta direktiv gäller för samtliga länder inom EES.

Penningtvätt är en kvalificerad verksamhet som förutsätter hög kompetens och tekniskt kunnande. Den sker inom den internationellt organiserade brottsligheten. För att ge något exempel på sådan brottslighet kan vi nämna narkotikahandel, vapen- och människosmuggling. För att kunna tillgodogöra sig vinningen som ofta är mycket omfattande krävs penningtvätt.⁸

2.2 Situationen i Sverige

Finanspolisen beräknar att bara i Sverige omsätter penningtvätten bortemot 100 miljarder kronor per år. Förra året (2003) omfattade anmälningarna tre miljarder kronor. Finanspolisen ser en kraftig ökning av stora kontantuttag från banker av entreprenörer med kopplingar till svart arbetskraft.⁹

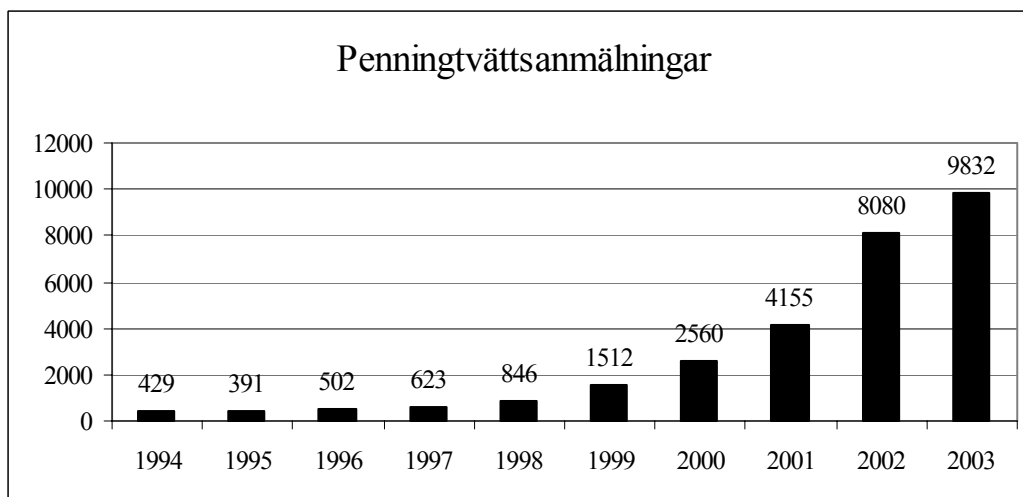
En av orsakerna till de ökade anmälningarna och den ökande penningtvätten är Internet. Nu för tiden hanterar allt fler sina penningtransaktioner via Internet. Detta leder till att kontakten mellan bank och kund minskar och därmed också möjligheten för bankerna att upptäcka misstänkt penningtvätt.¹⁰

⁷ Rådets direktiv av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (91/308/EEG)

⁸ Örnemark Hansen, a.a. s. 38

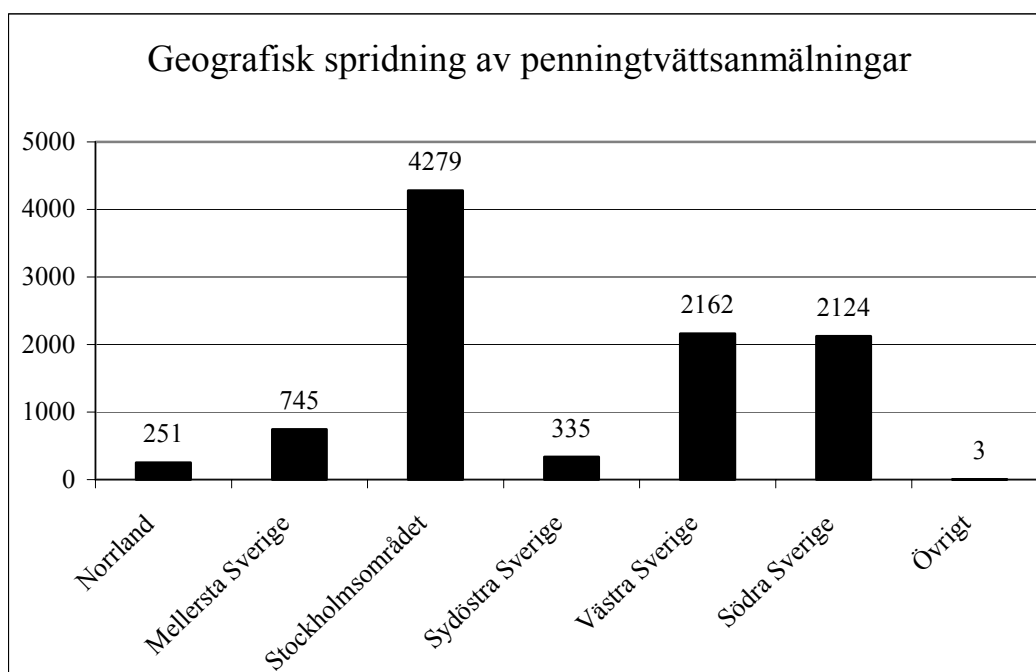
⁹ Carlberg, P, Svenska Dagbladet, *Rekordmånga anmälningar om misstänkt penningtvätt*, 5 mars 2004.

¹⁰ Rognerud, K, Dagens Nyheter, *Anmälningar av penningtvätt ökar kraftigt*, 11 jan 2003.

Källa: Årsrapport 2003, Finanspolisen

En markant ökning av anmälningarna kommer från Stockholmsområdet. Knappt hälften av alla anmälningar står Stockholmsområdet för, detta är naturligt beroende på att Stockholm utgör landets finansiella centrum. Av de 9 832 anmälningarna som Finanspolisen mottog under 2003 har 2 257 ärenden lett till ytterligare åtgärder. Övriga anmälningar läggs in i penningtvättsregistret efter bearbetning i avvaktan på en eventuell tillkommande information i ärendet.¹¹

Källa: Årsrapport 2003 Finanspolisen

¹¹ Årsrapport 2003, Finanspolisen, s. 6

Enligt Internationella valutafonden består 5 procent av världsnationalprodukten av penningtvätt. Men i Sverige är förmodligen siffran något lägre bland annat på grund av en lägre nivå av korruption.¹²

---

¹² Rognerud, K, a. st.

3 Hur penningtvätt går till

3.1 Tre steg för penningtvättaren

Det finns en hel mängd olika metoder för att tvätta pengar. De metoder som är mest succéartade är givetvis de som är relativt okända för myndigheterna. Metoderna varierar alltifrån att köpa och återförsälja dyrbara föremål som bilar eller båtar till att överlåta pengar genom en mängd olika kanaler, till exempel finansiella bolag, skalbolag och banker. Vilken metod som lämpligen bör användas i det specifika fallet är beroende av ett flertal olika faktorer, såsom till exempel den lokala situationen, hur lagstiftningen ser ut, samt vilka kontrollerande myndigheter det finns i landet i fråga. Bortsett från vilken metod som används kan man oftast dela in genomförandet i tre olika faser; placering, skiktning och integrering.¹³ Vi kommer nedan att redogöra för innebörden av de olika stegen, samt ge ett par enkla exempel på hur dessa steg kan gå till i praktiken.

3.1.1 Placering

Det första steget är placeringen, det fysiska avyttrandet av de stora summor pengar som erhållits genom brott. Detta steg innebär att pengarna förs in i det legala ekonomiska systemet genom att deponeras vid en inhemsk bank, eller på senare år i större utsträckning vid andra typer av finansiella institut, exempelvis växlingskontor. En annan vanlig företeelse är att pengarna skeppas utomlands för att deponeras i utländska finansinstitut eller för att köpa gods som normalt anses vara säkra och stabila investeringar, till exempel konst, ädelstenar och antikviteter. Dessa kan sedan säljas och på så sätt har penningtvättaren skapat sig en legitim förklaring till varför han disponerar över en viss summa pengar.¹⁴ Det svåraste momentet för penningtvättaren är placeringen, då det ofta rör sig om mycket stora belopp som ska tvättas. Självfallet väcker stora penninginnehav uppmärksamhet, vilket kan få till följd att transaktionen anmäls eftersom penninginstitut världen över ofta har kontrollplikt¹⁵. Detta har lett till att metoder som ”smurfing” används, vilket innebär att penningtvättaren delar upp insättningarna så att mindre belopp sätts in på olika platser och av olika personer för att inte aktivera rapporteringsspärrarna. En annan mycket vanlig

---

¹³ Magnusson, D, Marknadens sabotörer, Västerås 1995, s. 123

¹⁴ Röndahl, U, Penningtvätt – ett hot mot försäkringsbranschen?, Nordisk Försäkringstidskrift, nr 1/2001, s. 77

¹⁵ Örnemark Hansen, a.a. s. 37

metod är att avlöna en av finansinstitutets anställda och på så sätt undvika rapportering.¹⁶

3.1.2 Skiktning

När sedan pengarna är transformerade till andra tillgångar inleds steg två i processen, skiktningen. Detta innebär att man genomför en eller flera transaktioner exempelvis i form av att pengarna flyttas mellan olika konton i diverse finansiella institut i skilda länder. Någon av transaktionerna kan innebära att pengarna tillfälligt lyfts ut ur de finansiella systemen för att helt omöjliggöra spårning bakåt i transaktionskedjan. I detta skede är det inte ovanligt att pengarna förs över till ett skatteparadis någonstans i världen.¹⁷

3.1.3 Integrering

Det tredje steget i penningtvättsprocessen är att få pengarna helt integrerade i det ekonomiska systemet. Målet är att få pengarna att se ut som legitimt intjänade.¹⁸ Exempel på detta är att pengarna maskeras som spelvinster eller banklån och används därefter till bland annat fastighetsköp.¹⁹ Att pengarna investeras i fastigheter verkar vara ett vanligt fenomen.

Rönndahl skriver att den mest effektiva metoden för att tvätta pengar är att skatta för dem. Han menar att när pengarna väl kommit in i skattesystemet krävs det ganska mycket för att skattemyndigheten ska påstå att pengarna kommer från brottslig verksamhet. Detta får självfallet till följd att företag mer än gärna betalar 20-30 procent skatt på de pengar de tvättat och gjort helt legitima.²⁰

3.2 Penningtvättsmetoder

En av FATF:s uppgifter är att kartlägga de metoder som används för att tvätta pengar.²¹ Det finns många olika metoder som penningtvättarna använder sig av. En del försvinner, samtidigt som det kommer nya. Att penningtvättarna hela tiden försöker finna olika vägar att dölja den illegala källan, beror till stor del på

---

¹⁶ Rönndahl, a.a. s. 77

¹⁷ Ds 1997:51, s. 128 ff.

¹⁸ Ds 1997:51, s. 129

¹⁹ Örnemark Hansen, a.a. s. 37

²⁰ Rönndahl, a.a. s. 78

²¹ Se nedan kap. 4.1

ständiga lagändringar inom området. Nedan kommer vi att behandla en del av de metoder som används.

3.2.1 Banker

Det vanligaste sättet att förflytta och placera likvida medel är att sätta in dem på en bank. Pengarna kan omsättas till resecheckar, värdepapper med mera.²² Penningtvättaren kan också använda banken för att på elektronisk väg föra över pengar utomlands, så kallat ”home banking”. Detta ökar möjligheterna att snabbt och utan kontroll av banktjänstemän eller andra utomstående personer flytta pengar mellan olika konton och mellan olika länder. Eftersom detta oftast är mer eller mindre anonymt blir det nästan omöjligt för myndigheter att spåra transaktionerna i efterhand. Användningen av elektroniska betalningsmedel medför också för penningtvättaren att det känsligaste momentet, kontanthantering, undviks.²³

Svensk lagstiftning säger att banker och andra finansiella institut skall rapportera till Finanspolisen om transaktioner som överskrider 110 000 kronor. I och med detta kan det bli svårt för penningtvättaren att sätta in sina svarta pengar på en bank om beloppet är mer än 110 000 kronor. Dan Magnusson tar i sin bok upp ett typiskt exempel på hur man löser detta problem:

”När den brittiska polisen gjorde en penningtvätsutredning för Storbritanniens ”Commonwealth Commercial Crime Unit” utredde man ett ärende där en stor bank i Karibien hade blivit tillfrågad av en grupp finansiärer om den kunde ta emot en insättning på 300 miljoner dollar utan att ställa frågor. För detta skulle banken erhålla 3 procent av insättningsbeloppet, vilket skulle bli 9 miljoner dollar för att sätta in pengarna på ett konto. Banken ställde upp men summan var så stor att landets regering fick reda på transaktionen och därför stoppade den.” (Chaikin 1991, s.473)

Penningtvättarna försöker alltså i stället sätta in pengarna på en bank i ett land som saknar kontroll mot penningtvätt.

3.2.2 Växlingskontor

Även om banker utgör en viktig kanal för penningtvättaren har också en allt större del av penningtvätten börjat ske genom andra finansiella institut, till exempel växlingskontor. Från något håll har däremot angivits att på grund av den ökande kontrollen har en viss nedgång av växlingskontorens betydelse skett

---

²² Magnusson, a.a. s. 123

²³ Ds 1997:51, s. 131

för penningtvätt.²⁴ Den ökande kontrollen beror på att växelkontoren numera omfattas av lagen mot penningtvätt.²⁵

Genom växlingskontor kan exempelvis svarta pengar i ”udda” valutor anonymt växlas till valutor som är mera användbara vid de fortsatta transaktionerna under penningtvättsförfarandet. Metoden används oftast när penningtvättaren vill ”förstora” sina sedlar. Pengar som härrör från narkotikaförsäljningen består oftast av sedlar i mindre valörer.²⁶

Den största delen av penningtvättsanmälningar kommer från växlingsföretag. Det totalt växlade beloppet för dessa anmälningar var 1 674 miljoner kronor år 2003 vilket är en liten ökning i jämförelse med år 2002.²⁷

3.2.3 Smuggling

Smuggling är en mycket vanlig metod och används flitigt av penningtvättarna. Det handlar oftast om att bära med sig en väska fylld med kontanter vid resa från ett land till ett annat. Detta genomförs av penningtvättaren själv eller en kurir.²⁸ Professionella kurirer använder sig exempelvis av sedeljackor som de spänner fast sedlarna i under sina vanliga kläder. I de vanligaste fallen utnyttjas reguljärflyg, men det är inte helt ovanligt att privata flygplan, fartyg och bilar används vid smuggling. Pengarna kan också föras ut med hjälp av postsystemet eller genom att man gömmer dem i olika typer av sändningar med exempelvis datorer, TV-apparater eller stoppade mjuka leksaker.²⁹

Smuggling räknas till en av de enklare metoderna att tvätta pengar, möjligen på grund av valutaregleringens avveckling och avvecklingen av gränskontroller inom EU³⁰.

Pengarna blir fysiskt transporterade till ett annat land, exempelvis ett skatteparadis som inte har någon utbredd kontroll och som har relativt hårda banksekretesslagar³¹.

---

²⁴ Ds 1997:51, s. 130

²⁵ Se nedan kap. 5, Tillämpningsområde 2§

²⁶ Magnusson, a.a. s.125

²⁷ Årsrapport 2003, Finanspolisen, s. 9

²⁸ Magnusson, a.a. s. 124

²⁹ Magnusson, a. st.

³⁰ Ds 1997:51, s. 130

³¹ Magnusson, a.a. s. 125

3.2.4 ”Smurfing”

En utredning i Florida visar att kriminella organisationer ofta anlitar en mängd personer, för att dessa ska göra insättningar av pengar på en mängd olika bankkontor³². Dessa personer kallas smurfar och därav namnet smurfing.

Som vi tidigare nämnt säger den svenska lagstiftningen att banker och andra finansiella institut skall rapportera om transaktioner överskrider 110 000 kronor till Finanspolisen³³. Syftet med ”smurfing” är att kringgå denna regel genom flera olika insättningar där vart och ett belopp inte överskrider gränslöppet, 110 000 kronor.

3.2.5 Inköp av företag

En annan metod är att köpa upp företag som till exempel restauranger, pizzerior, biltvättar eller andra typer av rörelser där det är lätt att dölja det exakta antalet tjänster eller varor som omsätts kontant under en och samma period. Penningtvättaren kan, om de brottsligt åtkomna pengarna investeras i de lagliga företagen, redovisa pengarna som legitima inkomster genom att överdriva den egna försäljningen.³⁴

3.2.6 Spelverksamhet

En snabb och effektiv metod att tvätta mindre summor pengar på hemmaplan är att köpa vinstkuponger från någon typ av öppet spel eller lotteri. Travbanorna är därför ett ställe där pengar på ett effektivt sätt byter ägare. Penningtvättaren erbjuder sig att till ett överpris, oftast vinstsumman plus 10-15 procent extra av vinsten, köpa vinstbongen. Penningtvättaren kan nu erhålla legitima vinstpengar genom att han går och löser in vinstbongen och betalar skatt på dessa pengar.³⁵

En annan verksamhet som används för penningtvätt är spelkasinon. Förra året tog Finanspolisen emot 20 anmälningar från landets fyra kasinon. Unni Åström, chef för Stockholmskasinot säger att det är svårt och nästan omöjligt att tvätta pengar på kasinot, då man ej erhåller kvitton.³⁶

---

³² Magnusson, a.a. s. 126

³³ Se nedan kap.5, Identitetskontroll 4-7§§

³⁴ Magnusson, a.a. s. 127

³⁵ Magnusson, a.a. s. 125

³⁶ Aspelin, L, Svenska Dagbladet, *Trygghet vinst för kasinot*, 23 mars 2004

Vi ställer oss dock kritiska till detta. Eftersom det inte dokumenteras någonstans hur mycket gästerna på ett kasino växlar in, är det bara för penningtvättaren att hävda att han vunnit alla pengarna.

4 Organisationer som bekämpar penningtvätt

I kampen mot ekonomisk brottslighet är bekämpandet av penningtvätt ett viktigt inslag. Då penningtvätt inte bara är ett nationellt problem utan även ett stort internationellt problem så finns det olika nationella och internationella initiativ till att försöka bekämpa penningtvätt. Nedan kommer vi att beskriva en viktig internationell organisation som arbetar för att förhindra penningtvätt och vars regler påverkat våra egna svenska lagregler. Vi kommer även att kort redogöra för Finanspolisen som arbetar nationellt med bekämpande av penningtvätt. Slutligen behandlar vi det EG-direktiv som PTL bygger på.

4.1 FATF

The Financial Action Task Force on money laundering (FATF) är en finansiell arbetsgrupp vars syfte bland annat är att bekämpa penningtvätt.³⁷ FATF bildades vid det 15:e årliga ekonomiska toppmötet i Paris 1989 av länderna i den så kallade G-7 gruppen.³⁸ Sverige var ett av de 16 medlemsländer som från början deltog i FATF:s arbete. Medlemskapet består idag av 29 länder och två organisationer, däribland Europeiska kommissionen.³⁹

Sverige är från och med juli år 2003 till och med juni år 2004 ordförandeland i FATF.⁴⁰

Bakom FATF:s uppdrag finns flera grundtankar, bland annat:⁴¹

- insikten att penningtvätt utgör ett allvarligt hot mot säkerheten för världens finansiella institut,
- det sociala ansvaret att hindra narkotikahandeln från att genom fri tillgång till det finansiella systemet världen över kunna gömma sina brottsligt åtkomna medel.

I april 1990, mindre än ett år efter att FATF bildats, avlämnade de en rapport innehållande 40 rekommendationer om penningtvätt.⁴² Dessa avser att förbättra de nationella rättssystemen för bekämpning av pennigtvätt, förstärka det finansiella systemets roll samt förstärka det internationella samarbetet.⁴³

---

³⁷ [http://www1.oecd.org/fatf/AboutFATF_en.htm#What is](http://www1.oecd.org/fatf/AboutFATF_en.htm#What%20is)

³⁸ http://www1.oecd.org/fatf/AboutFATF_en.htm#History

³⁹ Ds 2003:52, s. 30

⁴⁰ Årsrapport 2003, Finanspolisen, s. 5

⁴¹ Ds 1997:51, s. 51

⁴² http://www1.oecd.org/fatf/AboutFATF_en.htm#History

⁴³ Årsrapport 2003, Finanspolisen, s. 5

Arbetsuppgifterna inom FATF är bland annat att kontrollera hur medlemsländerna uppfyller rekommendationerna. 1992 undersöktes Sverige, vilket ledde fram till en översyn av den svenska organisationen för bekämpning av penningtvätt. En annan uppgift är att även undersöka de länder som ännu inte är medlemmar i FATF. De arbetar numera också med att kartlägga de metoder som används för att tvätta pengar.⁴⁴ Utifrån dessa arbetsuppgifter kan man se att arbetet koncentreras kring olika områden, vilka också är deras huvudområden:⁴⁵

- kontrollera att medlemsländerna implementerat rekommendationerna,
- övervaka utvecklingen när det gäller tillvägagångssätt för penningtvätt samt vidta lämpliga åtgärder för att förbättra motåtgärderna,
- arbeta för en spridning av penningtvättsbekämpningen bland andra än FATF: s medlemmar.

4.2 Finanspolisen

Finanspolisen tillhör kriminalunderrättelsetjänsten vid Rikskriminalpolisen och är ansvariga för penningtvätt, ekonomisk underrättelsetjänst, terroristfinansiering och penningförfalskning och andra falska betalningsmedel i hela landet.

Finanspolisens uppgift är att samla in, bearbeta och analysera information för att på ett tidigt stadium uppmärksamma brott eller förberedelse till brott inom ovan nämnda områden. Målet med deras verksamhet är att komma till rätta med och avslöja bakomliggande brott inom deras områden.

Finanspolisen är den enda mottagaren av anmälningar om misstänkt penningtvätt från de företag som omfattas av PTL, vilken kommer att behandlas längre fram i arbetet. Hela arbetet inom Finanspolisen styrs främst av den information som kommer från dessa företag.⁴⁶

Förutom det nationella arbetet är de även delaktiga i olika nationella och internationella arbetsgrupper i syfte att bekämpa den organiserade brottsligheten. Exempelvis kan nämnas Sveriges ordförandepost i FATF, vilket har påverkat deras arbete. Detta har bland annat lett till att de ansvarat för typologifrågor och där genomfört en del förändringar.⁴⁷

---

⁴⁴ Se kap. 3.2

⁴⁵ Ds 1997:51, s. 51

⁴⁶ Årsrapport 2003, Finanspolisen s. 2

⁴⁷ Årsrapport 2003, Finanspolisen s. 5

4.3 EG-direktivet mot penningtvätt

Den 10 juni 1991 antog EG:s ministerråd ett direktiv om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt, (91/308/EEG). Detta direktiv gäller i samtliga EES länder. Direktivet är införlivat i svensk rätt genom lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt, även kallad penningtvättslagen. Syftet med direktivet är att skapa åtgärder på gemenskapsnivå för att förhindra att brottslig verksamhet kan utnyttja friheten för kapitalrörelser och friheten att tillhandahålla finansiella tjänster inom det integrerade finansiella Europa.⁴⁸ Om kreditinstitut och andra finansiella institut kan utnyttjas för penningtvätt, finns det enligt direktivet, risk för att sundheten och stabiliteten i instituten allvarligt äventyras och att allmänheten kommer att minska sitt förtroende för hela det finansiella systemet.

Direktivet omfattar kreditinstitut, finansiella institut och livförsäkringsbolag men medlemsländerna åläggs att se till att bestämmelserna även omfattar företag vars verksamhet är ägnad att utnyttjas för penningtvätt. Enligt direktivet skall dessa företag anmäla misstänkt penningtvätt, i vissa fall kontrollera sina kunders identitet. Vidare skall de även införa bra rutiner för internkontroll och utarbeta program för internutbildning. Denna sistnämnda bestämmelse anses vara en viktig del i bekämpandet av penningtvätt.

Utöver direktivet har det bildats en kontaktkommitté för penningtvätsfrågor. Denna kommitté har till uppgift att ständigt granska och rekommendera tillägg eller ändringar i direktivet.⁴⁹

---

⁴⁸ SOU 1997:36, s. 32 f

⁴⁹ SOU 1997:36, s. 34

5 Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

Lagen om åtgärder mot penningtvätt trädde ikraft den 1 januari 1994 och bygger på EG:s penningtvättsdirektiv.⁵⁰ Kortfattat kan man säga att lagen innehåller direktiv till personal på företag vars kärnverksamhet är inriktad kring pengar, och ålägger dessa att granska alla transaktioner som skäligen kan antas utgöra penningtvätt. Detta för att förhindra eventuell medverkan till brott. Vi kommer nedan att ge en kommentar till varje paragraf.

Definition 1 §

I 1 § definieras penningtvätt som *sådana åtgärder med avseende på egendom som har förvärvats genom brott, som kan medföra att denna egenskap hos egendomen fördöljs, att den brottslige får möjlighet att undandra sig rättsliga påföljder eller att återskaffandet av egendomen försvåras, samt sådana åtgärder som innefattar förfogande över och förvärv, innehav eller brukande av egendomen.*

I paragrafens andra stycke framgår att med penningtvätt menas även åtgärder med annan egendom än som avses i första stycket, om åtgärderna är ägnade att dölja att någon har berikat sig genom brottslig gärning. Denna definition innebär att även penningtvätt av medel som härrör från skatte- och tullbrott eller annan avgift som undandras från staten omfattas av lagen.⁵¹

Tillämpningsområde 2 §

Enligt 2 § omfattar lagen de företag som driver bankrörelse, livförsäkringsrörelse, värdepappersrörelse, verksamheter under Finansinspektionens tillsyn enligt lagen (1992:1610), verksamhet enligt lagen (1996:1006) om valutaväxling och betalningsöverföring, försäkringsmäklare samt verksamhet för utgivning av elektroniska pengar.

Enligt andra stycket framgår att det endast är företagens kärnverksamhet som omfattas enligt första stycket, som är riktad till dess kunder och som bedrivs från fast driftställe i Sverige, som omfattas av lagen.

Lagen är alltså tillämplig på alla svenska företag som driver verksamheter som anges ovan, men omfattar även utländska företag som driver verksamhet i Sverige via filial. Vidare omfattas även gränsöverskridande verksamheter från

---

⁵⁰ SOU 1997:36, s. 35

⁵¹ Prop. 1998/99:19, s.34 f

svenska företag eller utländska företags etableringar i Sverige. Gränsöverskridande verksamheter till Sverige från ett annat land inom EES omfattas dock inte av den svenska lagregeln då dessa företag istället får rätta sig efter motsvarande lag i hemlandet. Motsvarande lagregler finns nämligen i alla EES länderna, då även dessa är underkastade det tidigare nämnda EG-direktivet.⁵²

Förbud att medverka vid vissa transaktioner 3 §

I första stycket 3 § erinras att förfarande som enligt 1 § definieras som penningtvätt är straffbart som penninghäleri eller penninghäleriförseelse enligt BrB 9:6 a och 9:7 a.

Enligt paragrafens andra stycke får de företag som nämnts i 2 § inte medvetet medverka vid transaktioner som kan antas utgöra penningtvätt. Enligt lagens förarbeten omfattar förbudet endast en *avsiktlig* medverkan från företagen. Detta innebär att de med befriande verkan kan utnyttja brukliga betalningssystem samt allmänt godkända rutiner, även om det finns en allmän risk för att de utnyttjas för penningtvätt (prop. 1992/93:207 s.15).⁵³

Om företaget gör en anmälan om misstänkt penningtvätt måste de enligt förbudsregeln avstå från att utföra transaktionen.⁵⁴ Om det skulle visa sig att en legitim transaktion skulle stoppas, finns det inga särskilda regler om skadestånd för den drabbade. Istället får eventuellt skadeståndskyldighet prövas enligt de allmänna skadestandsreglerna.⁵⁵

Identitetskontroll 4-7 § §

I PTL 4-7 § § finns regler om när företagen är skyldiga att utföra identitetskontroll på sina kunder. Denna kontroll skall utföras enligt vanlig bankpraxis. Kortfattat kan man säga att identitetskontroll skall utföras då någon vill inleda en affärsförbindelse med företaget samt vid alla transaktioner som överstiger 110 000 kronor. Detta gäller både för en enskild transaktion samt transaktioner som kan antas ha samband med andra och tillsammans överstiger denna summa.⁵⁶ I lagen finns även vissa undantag från identitetskontroll. Detta gäller bland annat för företag som anges i lagens 2 § och har hemvist inom EES. Även då en försäkringsmäklare ingår försäkringsavtal som årligen understiger 7000 kronor eller engångspremie på 18 000 kronor, behövs ingen kontroll göras.

---

⁵² Bökmark, Lundquist, Standman, Walberg, a.a. s. 84

⁵³ SOU 1997:36, s. 36

⁵⁴ Prop. 1998/99:19, s.22

⁵⁵ Bökmark, Lundquist, Standman, Walberg, a.a. s. 87

⁵⁶ SOU 1997:36, s. 36

Enligt 6 § andra stycket behöver företag som omfattas av identitetskontroll inte göra någon kontroll om särskilda skäl talar för det. Det bör dock understrykas att enligt 7 § skall kontroll alltid göras, även om det inte följer av bestämmelserna i 4-6 §§ om det finns skäl att anta att det föreligger en penningtvätt.

Bevarande av handlingar 8 §

Handlingar som används vid identitetskontroll skall enligt 8 § bevaras i minst fem år från det att affärsförbindelsen upphört. Hur dessa handlingar skall bevaras framgår av Finansinspektionens föreskrifter angående kontrollrutiner m.m. till förebyggande av penningtvätt (FFFS 1994:9).⁵⁷

Gransknings- och uppgiftsskyldighet 9-10 §§

9 § stadgar att om det finns skälig anledning att anta att en transaktion utgör penningtvätt skall denna granskas närmare och rapporteras till ansvarig myndighet. Den avdelning inom Polisen som handlägger dessa ärenden är Finanspolisen.⁵⁸ Som tidigare nämnts skall företagen enligt förbudsregeln avstå från att genomföra transaktionen. Då de flesta transaktioner i dag görs på elektronisk väg finns det ingen möjlighet att granska dessa i förväg utan istället får dessa granskas i efterhand. Om en transaktion då framstår som misstänkt skall uppgifter om den lämnas till Polisen.

Den 1 juli 1999 tillkom 9 a §. Denna paragraf innebär att även andra företag än de som ingår i den finansiella sektorn är skyldiga att på begäran lämna uppgifter som kan vara av betydelse vid en utredning om penningtvätt, de har så kallad svarsplikt. Deras verksamhet omfattar handel med skrot, antikviteter, metaller, ädelstenar, transportmedel och fastigheter. Anledningen till lagens utvidgning var att hindra att illegala transaktioner skulle söka sig till branscher som inte omfattas av PTL:s tillämpningsområde. För att svarsskyldighet skall föreligga för dessa företag måste det finnas konkret misstanke om penningtvätt. Polisen måste därvid ha fått tips eller annan information av konkret art.⁵⁹

Den som lämnar uppgifter enligt 9 § får inte göras ansvariga för att de åsidosatt sin tystnadsplikt. De företag som omfattas av 9 a § har ingen tystnadsplikt enligt lag men kan ha det enligt upprättade kontraktsbestämmelser. Därför omfattas

---

⁵⁷ SOU 1997:36 s. 37

⁵⁸ SOU 1997:36, s. 38

⁵⁹ Prop. 1998/99:19, s. 73

även dessa företag av 10 § så att de inte kan göras ansvariga för åsidosättande av tystnadsplikt.⁶⁰

Meddelandeförbud 11 §

Det företag som anmält misstänkt penningtvätt får inte underrätta den berörda kunden eller utomstående om att en granskning genomförts eller att uppgifter lämnats enligt 9 eller 9 a §. Vidare får de inte heller underrätta om att polisen inlett en utredning.

Finansinspektionens underrättelseskyldighet 12 §

I 9 § framgår vilka företag som är skyldiga att underrätta om misstänkta transaktioner. Även Finansinspektionen har vid en inspektion skyldighet att rapportera om detta. Av 14 kap 1 § sekretesslagen (1980:100) framgår att den sekretess som enligt 8 kap 5 § gäller i dess verksamhet inte hindra att denna åsidosätts.⁶¹

Interna rutiner och utbildning 13 §

De företag som omfattas av lagen skall ha rutiner för att förhindra att det utnyttjas för penningtvätt samt utbilda deras personal och tillhandahålla behövlig information. Närmare råd och föreskrifter om detta finns från Finansinspektionen.⁶²

Ansvarsbestämmelser 14 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosätter gransknings- eller uppgiftsskyldigheten enligt 9 § eller bryter mot meddelandeförbudet i 11 § döms till böter.

Denna bestämmelse infördes 1999 efter påtryckning från ESA då de påpekat att Sverige inte infört det som stadgats i artikel 14 i penningtvättsdirektivet. Denna artikel säger att varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för en fullständig tillämpning av alla bestämmelser i direktivet och särskilt föreskriva vilka påföljder som skall gälla vid överträdelse av regler som antagits på grund av direktivet. Vid införandet av direktivet infördes inget straffansvar utan det förutsattes att bestämmelserna skulle följas med hjälp av arbetsrättslig lagstiftning och avtal inom arbetsrättens område samt Finansinspektionens

---

⁶⁰ Prop. 1998/99:19, s. 74

⁶¹ Bökmark, Lundquist, Standman, Walberg, a.a. s. 96

⁶² SOU 1997:36, s. 39

sanktionssystem. Detta medförde med andra ord att den som inte följde reglerna i PTL inte kunde få något straffansvar. I Prop. 1998/99:19 framgår att man ansåg det vara nödvändigt att införa straffsanktioner för överträdelse av PTL för att bekämpningen av penningtvätt skulle bli så effektiv som möjligt.

Straffansvar enligt första punkten i denna paragraf gäller dock endast för personer i ledande ställning. För övrig personal gäller i stället regler på arbetsrättens område, lagen (1982:80) om anställningsskydd. Om någon istället bryter mot meddelandeförbudet i 11 § gäller denna paragraf både för personer i ledande ställning samt för annan personal vilket framgår av förbudet.⁶³

---

⁶³ Prop. 1998/99:19, s. 62

6 Penninghäleri och penninghäleriförseelse

Sedan den 1 juli 1999 återfinns i brottsbalkens 9 kapitel om hälerireglering även bestämmelser om penninghäleri. Den som gör sig skyldig till penningtvätt döms för penninghäleri enligt BrB 9:6 a § och vid mildare brott penninghäleriförseelse enligt BrB 9:7 a §. Lagregeln infördes för att komma till rätta med penningtvätt och byggde främst på en rapport från FATF där de framfört önskemål om ett särskilt penningtvättsbrott i Sverige.⁶⁴

Syftet med lagregeln är att den skall omfatta förfaranden som typiskt sett är att betrakta som penningtvätt, vilket innebär att svarta pengar flyter in i den legala ekonomin. Penningtvätt går ut på att dölja ekonomisk vinning från brottslig verksamhet och genom att bekämpa detta kommer man även indirekt att kunna bekämpa organiserad brottslighet. Till viss del täcker lagregeln redan vad som är stadgat om i BrB 9:6 om häleri. Enligt Prop. 1998/99:19 skall, då en gärning även uppfyller rekvisiten för häleri dömas i första hand för detta brott.⁶⁵

6.1 Penninghäleri

BrB 9:6 a § första stycket punkt 1

Den gärning som beskrivs enligt denna punkt består i att *främja* möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendom eller värdet av den som härrör från brottsligt förvärv. Främjandet går därmed ut på att hjälpa någon att tillgodogöra sig tillgångar med brottsligt ursprung. Lagregeln straffar således inte den som själv bereder sig vinning utan den som främjar för annan. Den som bereder sig själv vinning straffas i stället för vinningshäleri enligt 9:6.⁶⁶ Vidare gäller även textens lydelse för substitut för den ursprungliga egendomen. För att ansvar skall kunna utkrävas krävs dock att koppling mellan substitutet och den ursprungliga egendomen kan bevisas.⁶⁷

Vardagliga transaktioner omfattas inte av bestämmelsen. Detta innebär att den inte är tillämplig på transaktioner som innebär att ta emot betalning för dagligvaror eller för normalt utförda tjänster även om betalningsmedlen kommer från brottslig verksamhet. Detta grundar sig på att främjandet inte är otillbörligt, vilket är ett väsentligt brottsrekvisit.

---

⁶⁴ Prop. 1998/99:19, s. 28

⁶⁵ Brottsbalken - En kommentar Del 1(1-12 kap.) Brotten mot person och förmögenhetsbrotten m.m., Stockholm 2002, s. 9:91

⁶⁶ Brottsbalken, a. st.

⁶⁷ Brottsbalken, a.a. s. 9:92

Otillbörligt främjande föreligger då exempelvis någon ställer sitt bankfack till förfogande åt någon annan eller då någon säljer sin vinstbong för att någon skall kunna visa att tillgångarna har ett lagligt ursprung. Med andra ord är otillbörligt förfaranden någon som har ett mer eller mindre uttalat syfte att hjälpa en brottsling att dra nytta av sitt förvärv. Bedömningen om ett otillbörligt främjande görs i varje enskilt fall med hänsyn till samtliga omständigheter. Vid bedömningen tittar man exempelvis på om transaktionen gått utöver det vanliga. Här har värdet av egendomen betydelse. Men beloppet har inte en avgörande betydelse. Även ett samband mellan transaktionen och den omständighet att brott föreligger måste finnas. Ett exempel på detta är att det inte anses som otillbörligt att ta emot betalning för en förfallen faktura även om det rör sig om betydande belopp.

För att ansvar skall kunna krävas fordras inte att gärningsmannen tagit befattning med egendomen. Allt som görs för att bidra till att någon kan tillgodogöra sig brottsligt förvärvad egendom kan föranleda ansvar förutsatt att det är otillbörligt.⁶⁸

BrB 9:6 a § första stycket punkt 2

I denna andra punkt består den brottsliga gärningen i att någon med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv. Bestämmelsen riktar således in sig på förfaranden som typiskt sett är att betrakta som åtgärd att dölja den brottsligt förvärvade egendomens ursprung.

För straffansvar enligt andra punkten krävs inte att otillbörlighetsrekvisitet är uppfyllt. Med andra ord döms gärningsmannen till ansvar om han haft uppsåt att dölja egendomen ursprung och förfarit enligt vad som sägs i andra punkten. Vidare krävs inte att gärningsmannen faktiskt har främjat den andres möjligheter att tillgodogöra sig egendomen. Det krävs att gärningsmannen handlat med uppsåt. Med denna formulering krävs inte direkt uppsåt utan lagregeln omfattar även indirekt eller eventuellt uppsåt.⁶⁹

BrB 9:6 a § andra stycket

Gärningen enligt andra stycket avser inte egendom som är förvärvad genom brott utan istället avser den någon som berikat sig genom brottslig gärning. Härmed menas att någon har ökat sin ekonomiska ställning genom brott utan att

---

⁶⁸ Brottsbalken, a.a. s. 9:93

⁶⁹ Brottsbalken, a.a. s. 9:93 a

förvärva egendom. Exempel härpå är skatte- och tullbrott eller annan avgift som undandras staten.

Då gärningsbeskrivningen har moment som är gemensamma för punkt två i andra stycket är lagstiftningen svår att tillämpa. Skillnaden ligger i att enligt andra stycket skall gärningen vara *ägnad att dölja* att annan berikat sig genom brottslig gärning medan i punkt två andra stycket skall gärningen vara gjord *med uppsåt att dölja* egendoms ursprung. ”Ägnad att dölja” avser åtgärder som är typiska för att dölja det brottsliga berikandet. Normala transaktioner, även om de görs med ont uppsåt omfattas dock inte av bestämmelsen.⁷⁰ En försäljning av exempelvis en fastighet bör inte leda till straffansvar även om försäljaren vet att köparen gjort sig skyldig till brott. Detta på grund av att denna typ av transaktion inte innebär förmögenhetsökning utan endast att viss egendom byts mot annan och är därmed inte ägnad att dölja förmögenhetsökning. Vidare ställs i likhet med första punkten i första stycket även krav på otillbörlighet för straffansvar. Och där med blir mottagandet av betalning för vardagliga transaktioner inte straffbart.⁷¹

BrB 9:6 a § tredje stycket

Vid bedömningen om gärningen är att anses som grov bör värdet av gärningen beaktas. Vidare ser man även på om dessa åtgärder satts i system eller vidtas inom ramen för en omfattande ekonomisk verksamhet.⁷²

6.2 Penninghäleriförseelse

Den som gör sig skyldig till ringa fall av penningtvätt samt oaktsamt förfarande skall dömas för penninghäleriförseelse. Enligt Prop. 1998/99:19 framgår att lagbestämmelsen har till syfte att fånga upp de fall där man inte kan styrka uppsåt men där gärningsmannen hade skälig anledning att anta att medlen kom från brott eller brottslig verksamhet.

BrB 9:7 a § första stycket

Förfaranden som är att anses som ringa och som motsvarar det brott i BrB 9:7 första stycket om häleriförseelse regleras särskilt som penninghäleriförseelse.⁷³

---

⁷⁰ Leijonhufvud, Wennberg, a.a. s. 132

⁷¹ Brottsbalken, a.a. s. 9:93 b f

⁷² Brottsbalken, a.a. s. 9:93 d

⁷³ Brottsbalken, a.a. s 9:99

BrB 9:7 a andra stycket

Andra stycket handlar om oaktsamt förfarande. Med detta menas att gärningsmannen inte uppfyller något av rekvisiten för uppsåt i förhållanden till det ursprungliga brottet, men han borde insett att brott förelåg.⁷⁴

Gränsdragning mellan straffbelagt och straffritt handlande är svår att dra. I propositionen framgår att den enskilde inte kan åläggas en alltför långtgående skyldighet att undersöka om den han ingår en affärsförbindelse med har berikat sig genom brott.⁷⁵ Av betydelse vid bedömningen är under vilka förhållanden handlingen företogs, vad man känner till om den man ingår affärsförbindelse med samt vilken slags transaktion det handlar om. Skentransaktioner och försäljning av vinstbong bör ge anledning till misstanke men även då transaktionen uppenbart saknar ett legitimt ekonomiskt syfte.⁷⁶

---

⁷⁴ Leijonhufvud, Wennberg, a.a. s. 134

⁷⁵ Prop. 1998/99:19, s. 33

⁷⁶ Brottsbalken, a.a. s. 9:99 a

7 Nytt lagförslag – Skärpta regler mot penningtvätt

Under de senaste åren har det internationellt uppmärksamats att de som bedriver penningtvätt i allt större utsträckning går över till att utnyttja företag som finns utanför den finansiella sektorn. Till följd av detta har internationella regler angående penningtvätt utvidgats till att även omfatta företag utanför den finansiella sektorn. Nu finns det även ett lagförslag om skärpta regler angående penningtvätt i Sverige. Detta förslag bygger på ändringar i det penningtvättsdirektiv som år 2001 beslutades av EU. Enligt artikel 3 i direktivet skulle lagar och andra författningar som behövs för att följa direktivet träda i kraft senast den 15 juni 2003. Men på grund av förseningar i genomförandet väntas istället de nya lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2005.⁷⁷

Nedan kommer vi att kort beskriva lite om det bakomliggande EG-direktivet samt vilka lagändringar som väntas träda i kraft i Sverige.

7.1 2001 års EG-direktiv mot penningtvätt⁷⁸

Den 4 december 2001 antog EU ett direktiv om ändring av 1991 års direktiv (2001/97/EG, 2001 års direktiv). Nedan beskrivs kortfattat de stora ändringarna i direktivet.

Definitionen avseende finansiella institut har utvidgats till att omfatta värdepappersföretag enligt definitionen i artikel 1.2 i direktivet 93/22/EEG samt företag för kollektiva investeringar som erbjuder sina andelar eller aktier till försäljning.

De olika slag av underliggande brott och olika förbrott som tidigare omfattats av direktivet har utvidgats till att även omfatta andra brott än narkotikabrott. I direktivets ingress framgår att denna ändring grundar sig på att det under de senaste åren skett en utveckling mot en vidare definition av begreppet penningtvätt vilken i sin tur grundar sig på en vidare krets av förbrott och underliggande brott. Detta har bekräftats av den utredning som genomförts av FATF.

I artikel 1E tas de handlingar upp som är att anses som brottsliga. Medlemsländerna får dock även låta andra brott än de som nämns i artikeln utgöra sådan brottslig handling som skall omfattas av direktivet.

---

⁷⁷ DS 2003:52, s. 3 f

⁷⁸ DS 2003:52, s. 28 ff

I 1991 års direktiv omfattas kreditinstitut och finansiella institut. Enligt 2001 års direktivs ingress framgår att det finns en tendens till att de som ägnar sig åt penningtvätt söker sig till företag utanför den finansiella sektorn. Därför har direktivet utvidgats till att även omfatta andra verksamheter och yrken som har ansetts särskilt utsatta för penningtvätt. I artikel 2a står att även följande verksamheter skall omfattas:

- Revisorer och skatterådgivare
- Fastighetsmäklare
- Notarier och andra oberoende jurister, gäller vid vissa tillfällen vilket framgår i artikeln. Detta är då de deltar i finansiella transaktioner eller företagstransaktioner då det är ansett att i dessa situationer är riskerna störst att deras tjänster utnyttjas för penningtvätt.
- Handlare som köper och säljer varor av högt värde, såsom ädelstenar och ädelmetaller, eller konstföremål, och auktionsfirmor när betalning görs kontant och med ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer
- Kasinon

Beträffande notarier, oberoende jurister, revisorer och skatterådgivare behöver dessa i vissa fall inte tillämpa kraven på att uppgifter självmant skall lämnas till, i Sveriges fall Finanspolisen, vid misstanke om penningtvätt. Detta är upp till varje medlemsland att besluta om. Med andra ord behöver dessa yrkesgrupper inte lämna information om misstänkt penningtvätt då de bedömer en klients rättsliga situation eller då de försvarar eller företräder en klient. Vidare gäller för dessa yrkesgrupper att de inte behöver tillämpa förbudet om att röja för klienten eller annan utomstående att upplysningar har lämnats till penningtvätts bekämpande organ. Även detta är upp till varje medlemsland att besluta om.

7.2 Ändringar i svensk lag

Ett EG-direktiv är bindande för dess medlemmar med avseende på vilket resultat som skall uppnås, medan hur själva genomförandet skall gå till är upp till varje medlemsland. Som tidigare nämnts är 1991 års direktiv införlivat i svensk lag genom PTL. Vid genomförandet av 2001 års direktiv är tanken att den skall bygga vidare på den befintliga lagen och dess struktur.⁷⁹

---

⁷⁹ DS 2003:52, s. 35

Följande punkter kommer att ändras eller införas i svensk lag enligt det nya förslaget:

I artikel 1.2 har, som nämnts tidigare, definitionen av finansiella institut utvidgats till att bland annat även omfatta värdepappersföretag. Men då dessa redan omfattas av den svenska lagstiftningen behövs ingen ändring göras på det området. Den ändring som dock behöver göras är PTL även skall omfatta de företag som driver fondverksamhet.

Då det nya direktivet är utvidgat till att omfatta fler verksamheter än de finansiella så kommer även detta att slå igenom i PTL. De nya yrkesgrupperna som kommer att omfattas av lagen är följande:

- Revisorer och skatterådgivare. Begreppet skatterådgivare kommer dock inte att användas i svensk lag. Detta på grund av att det utövas inom många olika områden av yrkeskategorier och en heltäckande beskrivning av dessa kommer att bli svår. Istället kommer PTL att omfatta yrkesmässig skatterådgivningsverksamhet.
- Fastighetsmäklare som driver verksamhet enligt 1 § fastighetsmäklarlagen.
- Oberoende jurister kommer att omfattas av lagen endast då de deltar i vissa angivna finansiella transaktioner eller företagstransaktioner.
- De som yrkesmässigt driver handel med antikviteter, konst, ädelstenar, metaller eller transportmedel. Det gäller även för andra som yrkesmässigt handlar med annan lös egendom där betalning sker kontant med en summa av 15 000 euro eller mer.
- De som driver kasinospel enligt 1 § kasinolagen (1999:335). Vad gäller identitetskontroll av kunder gäller inte penningtvättslagens regler utan istället de särskilda reglerna om identitetskontroll som finns i kasinolagen.

Oberoende jurister, revisorer och skatterådgivare kommer att bli undantagna från rapporteringsskyldigheten då de uppträder som ombud, biträde eller försvarare i ett rättsligt förfarande. Vidare gäller för advokater och jurister att de inte behöver rapportera om information som de erhållit vid bedömning av en klients rättsliga situation. För advokater och biträdande jurister kommer de att undantas från förbudet, att röja att de lämnat information om misstänkt penningtvätt, efter 24 timmar från det att de lämnat en rapport. Nytt är även att de som anmält misstänkt penningtvätt kommer även att få höras som vittne vilket innebär en begränsning i frågeförbudet som gäller för advokater idag.⁸⁰ För revisorernas del kommer de regler som finns idag angående revisorns

---

⁸⁰ Knutson, T, Advokaten, *Penningtvättdirektiv kan tvinga advokater bli angivare*, nr 3 2004 s. 12

skyldighet vid misstanke om brott inte gälla vid brott som omfattas av PTL. Om en anmälan av revisorn skulle leda till skada för bolaget skall de, liksom idag, ersätta skadan endast om lämnade uppgifter varit felaktiga och revisorn haft anledning att anta att så var fallet.

8 Rättsfall

8.1 Rättsfall om penningtvättåtgärd

Svea hovrätt, mål nr T 7503-01

Företag A lånade pengar av företag B för att förvärva företag C. Två bröder förde över cirka 14 miljoner kronor till företag B samt ett skuldebrev utfärdades med företag A som kredittagare och företag B som kreditgivare. Bolagens företrädare träffades på Nordea för att slutföra affären. Företag C hade med sig en postväxel på 33 miljoner vilken löstes in av företag A som samtidigt beordrade att antal betalningar på sammanlagt 32 miljoner kronor.

De båda bröderna fick en postväxel utställd som felaktigt löd på 13 905 kronor istället för 13 905 000 kronor. När de återvände till Nordea för att rätta till misstaget hade banken stoppat alla transaktioner på grund av misstanke om penningtvätt. Brödernas postväxel beslagtogs och när det senare hävdes överfördes pengarna till företag A då en del tagits i anspråk för betalning för en skattefordran.

I TR:n yrkade den ena brodern att Nordea genom att på begäran av företag A:s anvisning och deras accept av uppdraget att överlämna postväxeln därmed åtagit sig en oåterkallelig betalningsskyldighet för det avsedda beloppet gentemot honom. I andra hand yrkades att banken agerat vårdslöst och därmed orsakat honom skada.

TR:n ogillade hans talan då det ej var visat annat än att banken åtagit sig något annat än den först utfärdade växeln. HovR:n förtydligar i sin dom att uppdraget från företag A, att utställa en postväxel, inte medför att tredje man får ett självständigt krav på banken. Beträffande ett eventuellt vårdslöst handlande från bankens sida konstaterar HovR:n att deras handlande har stöd av lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt. Vidare konstaterades att bankens handlande inte påverkar att bröderna skulle kunna göra deras fordringsanspråk på företag A gällande. Därmed stod TR:n beslut fast.⁸¹

---

⁸¹ Strand, M, Lex Press, *Penningtvättåtgärd inte skadeståndsgrundande*, 21 april 2004

8.2 Rättsfall om penninghäleri och penninghäleriförseelse

Svea hovrätt, mål nr B 6420-02

Den 30 augusti 2001 blev ett bankkontor utsatt för bedrägeri då en man med falsk id-handling överförde sammanlagt 10 miljoner kronor från en persons konto till en advokats företagskonto i en annan bank.

Dagen efter flyttades pengarna vidare till en svensk persons bankkonto i en schweizisk bank. Då svensken ville ta ut hela summan i kontanter blev han nekad och fick endast ta ut 100 000 US dollar. Den 4 september överfördes resterande pengar till advokatens företagskonto i Sverige för att ett par dagar senare överföras på nytt men då till en annan advokats klientkonto.

Den andre advokaten köpte ett par dagar därefter två postväxlar om 4 miljoner vilka ställdes ut på två växlingsföretag. Dessa användes därefter som betalning vid köp av utländsk valuta.

Återstående belopp på 845 000 kronor försökte advokat 2 köpa en tredje postväxel för. Då banken vägrade detta ställdes istället en check ut på summan, på ett utländskt bolag.

TR:n resonerade som så att ett bedrägeri som detta kräver en brottsplan och flera medverkande för att lyckas. Och för att lyckas måste alla inblandade i pengarnas förflyttning vara medvetna om dess ursprung.

Svensken med bankkonto i Schweiz dömdes av TR till 2,5 års fängelse för penninghäleri. Advokat 1 dömdes till villkorlig dom för penninghäleri-förseelse. En medverkande person vid växlingarna dömdes för medhjälp till penninghäleri och advokat 2 dömdes till villkorlig dom för vårdslös rådgivning. Dessutom blev samtliga dömda att solidariskt ansvara gentemot den drabbade banken och att till denna utge skadestånd om 8,9 miljoner kronor.

Domen överklagades till HovR:n, som liksom TR:n konstaterade att ett bedrägeri av detta slag kräver en genomtänkt plan med flera medverkande för att lyckas.⁸²

HovR:n fann att bevisningen mot den man som medverkat vid växlingarna inte var tillräckligt stark. De menade att det inte varit bevisat att han haft fysisk kontakt med medlen. Konstigt är dock att han funnits vid de båda platserna där

---

⁸² Årsrapport 2003, Finanspolisen, s. 15

pengarna växlats. Men HovR:n ansåg att det fanns inget bevis för att han skulle haft anledning att tro att de växlade pengarna härrörde från brott.

För de båda advokaternas del så skärptes deras straff. Advokat 1 dömdes för grovt penninghäleri till fängelse i 1 år. Detta grundar sig främst på att han hade förmått advokat 2 att ta emot pengarna trots att han visste att det var något ”sjukt” med dessa. Han har därmed med, uppsåt att dölja pengarnas ursprung, medverkat till att föra de vidare och detta är att anses som penninghäleri. Han hade insett att medlen kunde ha något brottsligt samband men han ansåg att det var hans skyldighet att följa instruktionerna angående pengarna. Då pengarna kom tillbaka från den schweiziske banken kunde han ha gjort en polisanmälan vilket inte gjordes på grund av hans lojalitetsplikt. HovR:n ansåg att detta argument inte höll då det inte rörde sig om ett klientuppdrag i advokatverksamhet.

Advokat 2 dömdes för penninghäleriförseelse till villkorlig dom då HovR:n ansåg att han hade skälig anledning att anta att brott förelåg då banken ej ville ställa ut en tredje postväxel. De ansåg att han rimligen måste ha förstått att banken i detta läge misstänkte penningtvätt. Vidare borde han ha kontrollerat vad den tredje postväxeln skulle användas till. Den kontakt som han haft med pengarna hade inte något samband med lämnat juridiskt eller ekonomiskt biträde och därmed ansågs han vara skyldig till penninghäleriförseelse.

Svenske med bankkonto i Schweiz dömdes för grovt penninghäleri istället för endast penninghäleri men med samma fängelsestraff som i TR:n på 2,5 år. Det ansågs att han måste ha vetat om pengarnas ursprung.

NJA:2003 s.254

Fallet gäller en person (J.S.S.) som i sin bostad, för sin väninnas sambos (E.V.R.) räkning, förvarade pengar som härrörde från narkotikahandel. Pengarnas värde uppgick till 1 743 000 svenska kronor samt 12 150 US dollar.

J.S.S. erkände att hon hade förvarat pengarna åt E.V.R., men uppger att hon inte haft vetskap om beloppets storlek eller huruvida pengarna utgjort vederlag för narkotika och inte heller haft anledning till antagande att de härrört från brottslig gärning.

E.V.R. brukade förvara det samlade kapitalet i källaren till det hyreshus där han bodde. Men inför en resa på hösten 1999 kände han behov av en säkrare förvaring. Han beordrade därför sin sambo att vidtala sin väninna J.S.S. att

åtaga sig förvaringen av pengarna. Han informerade varken sin sambo eller J.S.S. om arten av de ”affärer” som genererat kapitalet.

J.S.S. började så småningom misstänka att pengarna härrörde från brottslig verksamhet eftersom hon fått stora summor pengar, vid ett flertal olika tillfällen. Men hon kunde inte ana att de kom från narkotikaförsäljning förrän hon under sommaren 2001 hörde ett rykte om att E.V.R. sysslade med narkotika. Hon bad då sin väninna (E.V.R:s sambo) att ta hand om pengarna men eftersom denne inte hade någonstans att göra av dem, blev dem kvar i J.S.S:s bostad.

En tid senare häktades E.V.R. för grovt narkotikabrott, men J.S.S. gjorde inget för att stoppa omhändertagandet av pengarna.

TR:n dömde J.S.S. för penninghäleri enligt 9 kap. 6 a § 2 st. och 3 st. BrB samt för grovt narkotikabrott enligt 3 § narkotikastrafflagen (1968:64) till fängelse i 2 år. TR:n kom fram till detta domslut eftersom de fann det uppenbart att J.S.S. inte kunde ha varit ovetande om att de ansevärd summor pengar som hon tagit hand om härrört från brottslig verksamhet och att hon insett att hennes åtgärd varit ägnad att dölja E.V.R:s brottslighet.

Efter att E.V.R. häktats för grovt narkotikabrott, menade TR:n att J.S.S. måste ha insett var pengarna kom ifrån. Eftersom hon lät omhändertagandet fortgå till dess att pengarna hittades vid en husrannsakan den 6 februari 2002 måste hennes fortsatta förvarande av pengarna anses ha varit ägnat att främja narkotikahandeln.

J.S.S. överklagade och fallet gick vidare till HovR:n. Hon yrkade att HovR:n skulle ogilla åtalet för penninghäleri och grovt narkotikabrott. I andra hand yrkade hon att HovR:n skulle bestämma påföljden till villkorlig dom med samhällstjänst eller i vart fall sätta ned straffet.

HovR:n ändrar TR:ns dom genom att de bedömer gärningen som narkotikabrott av normalgraden och bestämmer påföljden till fängelse 1 år. Att narkotikabrottet inte ska rubriceras som grovt enligt HovR:n beror på att hon inte hade haft någon kännedom om de narkotikaaffärer som genererat pengarna vid det tillfälle då hon åtog sig förvaringen. Hon befattade sig heller aldrig med pengarna och hade inte haft någon egen vinning av förvaringen. HovR:n dömer henne dessutom för grovt penninghäleri.

J.S.S. överklagade domen till HD, som ändrar HovR:ns dom på det sättet att HD med ogillade åtalet för narkotikabrott, och dömer henne endast för grovt penninghäleri enligt 9 kap. 6 a § 1 st. p.2 och 3 st. BrB. De bestämde påföljden till 10 månaders fängelse, i stället för 12 månader som tidigare instans dömt.

9 Avslutning

I kampen mot ekonomisk brottslighet är bekämpandet av penningtvätt en viktig del. Tidigare har endast finansiella institut använts för att tvätta pengar. På grund av detta omfattas, sedan 10 år tillbaka, de flesta finansiella företag av PTL och är enligt denna lag skyldiga att anmäla misstänkt penningtvätt till Finanspolisen.

De lagregler som finns idag angående penningtvätt grundar sig främst på de regler som FATF har ställt upp samt EG-direktivet från 1991, det så kallade penningtvättsdirektivet.

Det står klart att de personer som ägnar sig åt penningtvätt hela tiden söker nya vägar för att tvätta pengar. Detta har gjort att de idag söker sig till verksamheter som inte omfattas av PTL, det vill säga företag utanför den finansiella sektorn. Utifrån detta har internationella direktiv och regler kommit som även omfattar andra företag än enbart de finansiella. Stor uppmärksamhet har regeln som innebär att även oberoende jurister skall omfattas av penningtvättslagen fått. Åsikter har framförts om att denna skyldighet skulle omintetgöra det förtroende som en klient måste känna då han vänder sig till en advokat, vilket i sin tur skulle innebära att klienten vid rådgivning undanhöll väsentlig information ifrån sin advokat. Vi anser dock att förslaget är bra. Trots allt behöver de inte rapportera då de uppträder som ombud eller liknande och inte heller då de bedömer en klients rättsliga situation. I rättsfallet som vi tidigare har tagit upp (B 6420-02) framkom det, tycker vi, att även advokater bör omfattas av PTL då två advokater var inblandade i en penningtvättshärva. I fallet hävdade den ena advokaten att han, trots att han visste att den var något ”sjukt” med medlen, var tvungen att följa instruktionerna angående pengarna. Även om den nuvarande lagen inte innefattar advokater framgick det dock i prop. 1998/99:19 att *”det bör vara en självklarhet att en advokat inte skall medverka i transaktioner som kan innefatta penningtvätt”*. HovR:n ansåg även i fallet att det kan ställas särskilda krav på advokater för att förhindra penningtvätt. Därmed tycker vi att denna ståndpunkt borde förtydligas och PTL borde omfatta advokater.

Beträffande PTL i övrigt har vi inga direkta negativa synpunkter. På grund av att de personer som ägnar sig åt penningtvätt ständigt söker nya vägar för att genomföra detta måste lagen ständigt ses över och möjligtvis utvidgas till att omfatta nya verksamheter. Utifrån det rättsfall som vi har angående denna lag kan anser vi inte att lagen skulle behöva ändras. Utfallet anser vi vara helt korrekt och det vore konstigt om det skulle ha varit något annat. Banken

agerade helt enligt lagens regler och kan inte göras ansvariga för att bröderna förlorade pengar. De har, som framgår i fallet, kvar sin fordringsrätt gentemot företag A.

I fallet NJA 2003 s.254 döms den åtalade för grovt penninghäleri. Vi tycker inte att det finns några tveksamheter vad gäller domen. Eftersom hon vid ett flertal olika tillfällen fått stora summor pengar, borde hon ha insett att de kom från brottslig verksamhet. Hon vidtog dessutom inga åtgärder efter det att hon fått vetskap om att den hon förvarade pengarna åt var inblandad i narkotikaaffärer. Att brottet är att betrakta som grovt är inte i heller märkligt, med tanke på pengarnas storlek. Alla tre instanserna dömer henne för detta brott, utan några tvivelaktigheter.

Avslutningsvis kan vi endast konstatera att vi inte kan dra några direkta slutsatser utifrån rättsfallen, om lagen på området är tillräcklig eller ej. Detta på grund av att det finns för få dömda för penninghäleri. Överhuvudtaget finns det mycket lite material om penningtvätt i Sverige. Sedan penninghäleriregleringen infördes 1999 har endast 23 personer dömts för detta brott. Av dessa har vi endast funnit ett fall från HovR och ett fall från HD. Med andra ord finns det ingen utvecklad rättspraxis än på området. Vad som dock kan tyckas vara märkligt är att det kommer in så många anmälningar om misstänkt penningtvätt samt att en hel del leder till utredning och att det då finns så få personer som fällts för penninghäleri. Vi har dock funnit i Finanspolisens årsrapport att många åtal istället leder till att dessa personer döms för andra brott, förbrotten, såsom narkotikabrott, bedrägeri med mera.

Utifrån de få fall vi studerat kan vi inte se att det skulle behövas en lagändring. Vi anser dock att den kommande lagändringen i PTL är nödvändig för att kunna bekämpa penningtvätten.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

- Rådets direktiv av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar-91/308/EG
- Ds 1997:51 Internationella ekobrott
- SOU 1997:36 Bekämpande av penningtvätt
- Prop. 1998/99:19 Ändringar i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt, m.m.
- Europaparlamentets och Rådets direktiv 2001/97/EG av den 4 december 2001 om ändring av rådets direktiv 91/308/EEG om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar
- Ds 2003:52 Skärpta regler mot penningtvätt
- Årsrapport 2003, Finanspolisen

Litteratur

- Brottsbalken - En kommentar, del 1 (1-12 kap.) Brotten mot person och förmögenhetsbrotten m.m., 2002, uppl. 3:1 Stockholm.
- Finna rätt, Juristens källmaterial och arbetsmetoder, 2001, uppl. 6:2 Stockholm.
- Kreditmarknadsbolag – Kommentar till lagen om kreditmarknadsbolag och lagen om åtgärder mot penningtvätt, 1991, uppl 1 Stockholm
- Leijonhufvud, M, Wennberg, S. 2000, Brott och straff i affärslivet, En lärobok för ekonomer, Uppsala.
- Magnusson, D. 1995, Marknadens sabotörer, Västerås.
- Örnemark Hansen, H. 1998, Penningtvätt - ett urvattnat begrepp?, Stockholm.

Artiklar & Tidskrifter

- Aspelin, L, 2004-03-23 *"Trygghet vinst för kasinot"*, Svenska Dagbladet.
- Carlberg, P, 2004-03-05 *"Rekordmånga anmälningar om misstänkt penningtvätt"*, Svenska Dagbladet.
- Kainz Rognerud, K 2003-01-11 *"Anmälningar av penningtvätt ökar kraftigt"*, Dagens Nyheter.
- Knutsson, T nr 3/2004 *"Penningtvättdirektiv kan tvinga advokater bli angivare"*, Advokaten.
- Rönndahl, U, nr 1/2001 *"Penningtvätt- ett hot mot försäkringsbranschen?"*, Nordisk Försäkringstidskrift.
- Strand, M, 2004-04-21 *"Penningtvättåtgärd inte skadeståndgrundande"*, Lex Press.

Lagstiftning

BrB 9:6a §, 9:7a §

Kasinolag (1999:355)

Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

Rättsfall

NJA 2003 s.254

Svea hovrätt dom 2004-04-15 Mål nr T 7503-01

Svea hovrätt dom 2003-09-30 Mål nr B 6420-02

Elektroniska källor

http://www1.oecd.org/fatf/aboutfatf_en.htm#history

http://www1.oecd.org/fatf/aboutfatf_en.htm#What is

Bilagor

Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

Inledande bestämmelser

1 § Med penningtvätt avses i denna lag sådana åtgärder med avseende på egendom som har förvärvats genom brott, som kan medföra att denna egenskap hos egendomen fördöljs, att den brottslige får möjlighet att undandra sig rättsliga påföljder eller att återskaffandet av egendomen försvåras, samt sådana åtgärder som innefattar förfogande över och förvärv, innehav eller brukande av egendomen.

Med penningtvätt avses även åtgärder med annan egendom än som avses i första stycket, om åtgärderna är ägnade att dölja att någon har berikat sig genom brottslig gärning. Lag (1999:162).

Tillämpningsområde

2 § Bestämmelserna i denna lag gäller företag som driver

1. bankrörelse och annan verksamhet som består i att från allmänheten låna upp medel och att lämna krediter,
2. livförsäkringsrörelse,
3. verksamhet av det slag som beskrivs i 1 kap. 3 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
4. verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn och som huvudsakligen består i att utföra en eller flera av de verksamheter som anges i 3 kap. 1 § 2-13 lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet,
5. verksamhet som kräver anmälan till Finansinspektionen enligt lagen (1996:1006) om valutaväxling och betalningsöverföring,
6. verksamhet av det slag som beskrivs i 1 § lagen (1989:508) om försäkringsmäklare, samt
7. verksamhet för utgivning av elektroniska pengar enligt lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar.

Lagen gäller endast sådan mot kunder inriktad verksamhet som avses i första stycket och som bedrivs från ett fast driftställe i Sverige.

Bestämmelser om uppgiftsskyldighet för vissa andra företag finns i 9 a §. Lag (2002:152).

Förbud att medverka vid vissa transaktioner

3 § Att förfaranden som avses i 1 § kan vara straffbara som penninghäleri eller penninghäleriförseelse framgår av 9 kap. 6 a och 7 a §§ brottsbalken.

Ett företag som avses i 2 § första stycket får inte heller annars medvetet medverka vid transaktioner som kan antas utgöra penningtvätt. Lag (1999:162).

Identitetskontroll

4 § Företaget skall kontrollera identiteten hos den som vill inleda en affärsförbindelse med företaget.

Identitetskontroll skall utföras också beträffande annan än den som avses i första stycket vid transaktioner som överstiger 110 000 kronor. Detsamma gäller om transaktionen inte överstiger nämnda belopp men kan antas ha samband med en annan transaktion och tillsammans med denna överstiger beloppet. Om summan inte är känd vid tidpunkten för en transaktion skall identiteten kontrolleras så snart summan av transaktionerna överstiger det angivna värdet.

Identitetskontroll behöver inte utföras beträffande företag med verksamhet som beskrivs i 2 § första stycket, om företaget är hemmahörande inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Detsamma gäller om transaktionen görs till ett konto som tillhör någon vars identitet tidigare har kontrollerats enligt denna lag. Lag (1999:162).

5 § Livförsäkringsföretag och företag som bedriver verksamhet enligt 1 § lagen (1989:508) om försäkringsmäklare behöver inte utföra identitetskontroll med anledning av ett försäkringsavtal vars årliga premie uppgår till högst 7 000 kronor eller engångspremie till högst 18 000 kronor. Identitetskontroll behöver inte heller göras med anledning av betalningar som görs från ett konto som har öppnats i ett företag som avses i 4 § tredje stycket första meningen. Lag (1999:162).

6 § Om det kan antas att den som vill inleda en affärsförbindelse med företaget eller göra en sådan transaktion som avses i 4 § andra stycket inte handlar för egen räkning, skall företaget på lämpligt sätt söka skaffa sig kännedom om identiteten hos den för vars räkning han handlar.

Första stycket gäller inte i de fall som anges i 4 § tredje stycket eller när särskilda skäl talar för att kontrollen är obehövlig.

7 § Den kontroll som anges i 4-6 §§ skall, även om det inte följer av bestämmelserna i de paragraferna, alltid utföras om det kan antas att en transaktion utgör penningtvätt. Lag (1999:162).

Bevarande av handlingar

8 § Handlingar eller uppgifter som använts vid

identitetskontroll skall i den utsträckning regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen föreskriver bevaras i minst fem år från det att affärsförbindelsen upphörde.

Gransknings- och uppgiftsskyldighet

9 § Företaget skall granska alla transaktioner som skäligen kan antas utgöra penningtvätt.

Företaget skall därvid lämna uppgifter till Rikspolisstyrelsen eller den polismyndighet som regeringen bestämmer om alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt. Sedan sådana uppgifter har lämnats skall företaget på begäran av myndigheten lämna de ytterligare uppgifter som behövs för utredningen om penningtvätt.

När uppgifter har lämnats enligt andra stycket, skall även annat företag som avses i 2 § första stycket lämna de uppgifter för utredningen om penningtvätt som myndigheten begär. Lag (1999:162).

9 a § Den som yrkesmässigt bedriver handel med antikviteter, konst, ädelstenar, metaller, skrot eller transportmedel, förmedling av fastigheter eller bostadsrätter eller också lotteri- och spelverksamhet skall på begäran av Rikspolisstyrelsen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna de uppgifter som myndigheten anser vara av betydelse vid utredning om penningtvätt. Lag (1999:162).

10 § Ett företag som lämnar uppgifter med stöd av 9 § får inte göras ansvarigt för att det åsidosatt tystnadsplikt, om företaget hade anledning att räkna med att uppgiften borde lämnas. Ett företag som lämnar uppgifter med stöd av 9 a § får inte heller göras ansvarigt för att det åsidosatt tystnadsplikt. Detsamma gäller en styrelseledamot eller en anställd som lämnar uppgifter för företagets räkning. Lag (1999:162).

Meddelandeförbud

11 § Företaget, dess styrelseledamöter eller anställda får inte röja för kunden eller för någon utomstående att en granskning har genomförts eller att uppgifter har lämnats enligt 9 eller 9 a § eller att polisen genomför en undersökning. Lag (1999:162).

Finansinspektionens underrättelseskyldighet

12 § Om Finansinspektionen vid en inspektion av ett företag eller på annat sätt får kännedom om transaktioner som kan antas utgöra penningtvätt, skall inspektionen underrätta Rikspolisstyrelsen eller den polismyndighet som regeringen

bestämmer om transaktionerna. Lag (1999:162).

Interna rutiner och utbildning

13 § Företaget skall ha rutiner för att förhindra att företaget utnyttjas för penningtvätt. Företaget skall svara för att de anställda får behövlig information och utbildning för ändamålet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vilka rutiner som skall följas och vilken information och utbildning som skall tillhandahållas. Lag (1999:162).

Ansvarsbestämmelse

14 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1. åsidosätter gransknings- eller uppgiftsskyldigheten enligt 9 §, eller
2. bryter mot meddelandeförbudet i 11 §. Lag (1999:162).

Övergångsbestämmelser

1999:162

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.
2. I fråga om transaktioner som företagits före ikraftträdandet tillämpas 9 § i dess äldre lydelse och skall 14 § 1 nya lydelsen inte gälla.

BrB 9:6 a § Den som

1. otillbörligen främjar möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom, eller
2. med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv

döms för penninghäleri till fängelse i högst två år.

För penninghäleri döms också den som, i annat fall än som anges i första stycket, otillbörligen medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom, om åtgärden är ägnad att dölja att annan har berikat sig genom brottslig gärning.

Är brott som anges i första eller andra stycket grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.
Lag (1999:164).

BrB 9:7 a §

Är brott som avses i 6 a § att anse som ringa, döms för penninghäleriförseelse till böter eller fängelse i högst sex månader.

För penninghäleriförseelse skall också dömas den som

1. i fall som avses i 6 a § första stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förelåg, eller

2. i fall som avses i 6 a § andra stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att annan berikat sig genom brottslig gärning. Lag (1999:164).